

ANA SOPINA

MODELI REVITALIZACIJE I UNAPRJEĐENJA KULTURNOGA NASLIJEĐA – MULTIDISCIPLINARNI DIJALOG

ZBORNİK RADOVA ZNANSTVENOG KOLOKVIJA

MODELS FOR REVITALIZATION AND ENHANCEMENT OF CULTURAL HERITAGE – A MULTIDISCIPLINARY DIALOGUE SCIENTIFIC COLLOQUIUM – PROCEEDINGS

In May 2017, a scientific colloquium entitled "Models for Revitalization and Enhancement of Cultural Heritage – a Multidisciplinary Dialogue" was held in Zagreb. It was jointly organized by the Faculty of Architecture of the University of Zagreb and the Croatian Academy of Science and Art under the auspices of the Ministry of Culture. The colloquium was part of the research project *Heritage Urbanism [HERU] – Urban and Spatial Models for Revitalization and Enhancement of Cultural Heritage*. The Proceedings contain 63 articles classified into five thematic units dealing with the heritage through the following models: 1. Development and management models, 2. Heritage models in landscape, 3. Heritage models in the city, 4. Models of heritage perception and use, and 5. Standard and legal models. The participants focused in their articles on the search for the models for enhancement and revitalization of the heritage from the perspective of various professions. Its application may effectively raise objectivity in decision-making processes about new interventions in buildings and spaces belonging to the cultural heritage.

Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet
Zagreb, 2017.

Str. 128, prosluv, uvod, radovi znanstvenog kolokvija,
pogovor i zaključak
[26/21 cm, meki uvez / e-knjiga]

Recenzenti: Z. Juric, I. Rogić
Glavni urednik i redaktura tekstova: M. Obad Šćitaroci
Urednica: B. Bojanic Obad Šćitaroci
Izvršni urednici: I. Huic, A. Mrda, T. Oberman,
M. Rukavina, B. Dundović, T. Maric

Graficki urednik i oblikovanje: B. Dundović
Lektura i korektura: M. Ostoja
Tisak: Denona d.o.o., Zagreb

ISBN 978-953-8042-29-4 [meki uvez]
ISBN 978-953-8042-30-0 [e-knjiga]
CIP 0009684404 [NSK Zagreb]

Zbornik radova *Modeli revitalizacije i unaprjeđenja kulturnoga naslijeđa – multidisciplinarni dijalog* jest publikacija nastala provedbom istoimenoga znanstvenog kolokvija koji se održao u Zagrebu 24. svibnja 2017. u organizaciji Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Razreda za likovne umjetnosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Zbornik radova jedan je u nizu aktivnosti istraživačkog projekta *Heritage Urbanism – HERU – Urban and Spatial Models for Revitalization and Enhancement of Cultural Heritage* [HRZZ-2032], koji financira Hrvatska zaklada za znanost, a provodi se na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Projekt okuplja 35 istraživača, a vodi ga akademik Mladen Obad Šćitaroci. Projektom je obuhvaćeno 17 istraživačkih tema – od kulturnog krajolika do pojedinačnih građevina, a uključeno je i nematerijalno naslijeđe.

Istraživački projekt *Urbanizam naslijeđa* i znanstveni kolokvij potaknuti su razmjerno lošim stanjem kulturnog naslijeđa u Hrvatskoj, posebice graditeljskog koje sve više propada, što je posljedica društvene inertnosti i neučinkovitosti postojećih modela obnove i unaprjeđenja naslijeđa. Cilj je unaprijediti dosadašnju metodologiju obnove, unaprjeđenja i prostorne zaštite naslijeđa, te pridonijeti razvoju lokalne zajednice korištenjem kulturnog i graditeljskog naslijeđa. Istraživački projekt uvodi metodu *urbanizma naslijeđa* primjenom tri najvažnije grupe po-

kazatelja: 1. čimbenici identiteta, utjecaja i vrijednosti; 2. kriteriji za vrjednovanje, za unaprjeđenje i za nove zahvate; 3. modeli unaprjeđenja i revitalizacije naslijeđa.

Znanstveni kolokvij i zbornik radova nastavak su započetih tema predstavljenih na međunarodnome znanstvenom skupu *Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnoga naslijeđa*, održanog u Zagrebu 22. i 23. listopada 2015. Tim su povodom izdane tri publikacije: knjiga sažetaka, knjiga postera i zbornik radova – sve u digitalnome obliku, a zbornik radova i u tiskanome obliku.

Zbornik radova *Modeli revitalizacije i unaprjeđenja kulturnoga naslijeđa – multidisciplinarni dijalog* sadrži 63 teksta podijeljena u 5 tematskih cjelina: 1. Razvojni i upravljački modeli (obuhvaća izlaganja pozvanih predavača), 2. Modeli za naslijeđe u krajoliku, 3. Modeli za naslijeđe u gradu, 4. Modeli doživljaja i korištenja naslijeđa i 5. Normativno-pravni modeli. Tema kolokvija, kontekst i stanje naslijeđa izneseni su u opširnom uvodu glavnoga urednika. Radovi pozvanih predavača i pozvanih sudionika okrugloga stola u multidisciplinarnom pristupu sagledavaju temu znanstvenog kolokvija, obogaćujući ju različitim motrištima. Ostali autori u kratkim tekstovima iznose rezultate svojih istraživanja usredotočenih na mogućnosti unaprjeđenja naslijeđa.

Svi su sudionici znanstvenog kolokvija u radovima usmjereni na pronalazjenje modela za unaprjeđenje i revitalizaciju naslijeđa s mo-

trišta različitih struka. Time doprinose razvoju metode *urbanizma naslijeđa* što se uvodi istoimenim istraživačkim projektom, kojeg se primjenom može povećati objektivnost kod donošenja odluka o mogućim novim zahvatima u građevinama i prostorima naslijeđa. Zbornik je zaključen priložima raspravi te pogovorom i zaključcima kolokvija.

Unatoč tematskoj podjeli istraživanja, mnoge je radove moguće svrstati u nekoliko tematskih cjelina. To je pokazatelj raznolikosti pristupa kulturnom naslijeđu što proizlazi s motrišta pojedinih struka i iz potrebe za prilagodavanjem kontekstu. Na znanstvenom kolokviju sudjelovali su stručnjaci različitih struka – arhitekti, urbanisti, povjesničari umjetnosti, arheolozi, konzervatori, sociolozi, ekonomisti, geografi, krajobrazni arhitekti, povjesničari, dizajneri, muzeolozi, politolozi, etnolozi, geodeti, građevinari i agronomi. Radove u zborniku potpisuje 65 autora iz 38 institucija. Podnaslovom znanstvenoga kolokvija – *multidisciplinarni dijalog* – upravo je istaknut interdisciplinarni pristup u sagledavanju modela revitalizacije i unaprjeđenja kulturnog naslijeđa.

U prvoj tematskoj cjelini – *razvojni i upravljački modeli* – četiri su rada pozvanih predavača. U radovima je istaknuta potreba za preispitivanjem dosadašnjega konvencionalnog pristupa naslijeđu s motrišta različitih struka. Hrvatski koncept zaštite i očuvanja kulturne i prirodne baštine, s društveno-ekonomskoga motrišta, istražen je modelom pri-

kladnoga razvojnog korištenja kulturnog naslijeđa, na koji utječu humanistička načela gradnje, očuvanje 'duha mjesta' i politička volja lokalne zajednice. Modelom upravljanja kulturnim naslijeđem, s društveno-ekonomskoga motrišta, predloženo je razvijanje baštinske pismenosti, kritički pristup proučavanju naslijeđa, interpretacija naslijeđa i primjena ekološke muzejske prakse. Ekonomsko značenje naslijeđa istraženo je modelom turističkog vrjednovanja naslijeđa koji ističe kulturno naslijeđe kao čuvar identiteta u današnje doba globalizacije. Modelom regionalnog razvoja temeljem kulturnog naslijeđa, naslijeđe je interpretirano kao dinamičan fenomen, skup procesa, a ne zbirke predmeta, koji je potrebno promatrati unutar konteksta sveobuhvatne strategije pojedinoga prostora.

U drugoj tematskoj cjelini – *modeli za naslijeđe u krajoliku* – petnaest je radova posvećenih krajoliku, koji je istodobno promatran kao kulturno naslijeđe te kao kontekst građevinama i prostorima kulturnoga naslijeđa. Modeli revitalizacije i unaprjeđenja krajolika obuhvaćaju kulturne krajolike, asocijativna obilježja krajolika i krajolike pojedinih lokaliteta u Hrvatskoj i Sloveniji. Raznovrsnost modela postupanja, unaprjeđenja i povezivanja sagledavani su u specifičnom kontekstu arheološkog, graditeljskog i ruralnog naslijeđa.

Treća tematska cjelina – *modeli naslijeđa u gradu* – čini najveću tematsku grupu od 24 rada. Sa stanovišta različitih struka i istraživanjem pojedinih lokaliteta isprepleće se grad kao kontekst naslijeđa i grad kao samostalna tema istraživanja. Obuhvaćen je širok raspon lokaliteta i mjerila – od pojedinačnih arhitektonskih ostvarenja, gradskih sadržaja do gradskih cjelina i predjela, kao i širok raspon datacije istraženog naslijeđa – od naslijeđa antike i srednjega vijeka do naslijeđa 20. stoljeća.

Četvrta tematska cjelina – *modeli doživljaja i korištenja naslijeđa* – obuhvaća 16 radova. Istraženi su modeli turističkog značenja naslijeđa i modeli doživljaja koristeći sustavno publiciranje, konceptualizaciju, autentičnost ideja i stvari, afirmaciju naslijeđenih slojeva, urbane prostore kretanja, zvučni okoliš, prostorni branding i identitet mjesta. Istraživanjem doživljaja naslijeđa naglašena je jednakovrijednost nematerijalnih i materijalnih sastavnica kulturnog naslijeđa.

Zadnja tematska cjelina – *normativno-pravni modeli* – obuhvaća četiri rada, koji su usmjereni na primjenu i integraciju modela revitalizacije i unaprjeđenja naslijeđa u zakonodavnom okviru pomoću usklađenja Registra kulturnih dobara s realnim mogućnostima upravljanja raznorodnim grupama kulturnih dobara; integracije strategija konzervacije i urbanističkog projektiranja u pro-

storima graditeljskog naslijeđa; pravilnog uvođenja, tumačenja i korištenja stručnih izraza i pojmova u zakonodavstvu te potreba za izradom jedinstvenih prostornoplanskih kriterija identifikacije i postupanja s kulturnim naslijeđem.

Zbornik radova završava priložima raspravi i zaključkom. Prilozi raspravi doprinose sudionika kolokvija koji sa stanovišta različitih struka ukazuju na nedovoljnu učinkovitost dosadašnjih modela revitalizacije naslijeđa. U pisanim i usmenim raspravama na kolokviju postavljaju se brojna i raznovrsna pitanja: važnost prilagodbe prostornih planova potrebama i posebnostima zaštite kulturnog naslijeđa; održivost modela revitalizacije i unaprjeđenja kulturnog naslijeđa; razvoj turizma koji se pokreće valorizacijom naslijeđa; uključivanje zajednice u procese odlučivanja zbog emotivnih veza stanovnika s prostorom.

U pogovoru i zaključku urednica Bojana Bojanić Obad Šćitaroci sažima poruke znanstvenog kolokvija i okrugloga stola, među kojima se ističu: kulturnim naslijeđem valja upravljati kao strateškim resursom; uspostaviti odnos između naslijeđa i održivosti; povezati motrišta različitih struka prema kulturnom naslijeđu; integralno unaprjeđenje naslijeđa i aktivnosti u gospodarskom razvoju potrebno je obuhvatiti državnom strategijom, akcijskim planovima i uključenjem svih nadležnih institucija.

Radovi na kolokviju istraživanjem različitih modela pokazuju moguća djelovanja na i s kulturnom baštinom, koji se mogu idejno slijediti, ali ne i kopirati jer je kontekst i značenje svakog primjera naslijeđa drukčiji. Istraživanjima se gradi složeni model sastavljen od niza modela – *model mreže* – koji je zamišljen i interpretiran da različite struke doprinose i preklapaju svoja motrišta. Na taj je način sav rad usmjeren na razvoj, unaprjeđenje i korištenje naslijeđa, međusobno se usklađujući i uzavajajući. Namjera znanstvenog kolokvija bila je proširiti raspravu izvan uobičajenih motrišta arhitekture, urbanizma, povijesti umjetnosti i konzervatorstva.

Zbornik radova znanstvenoga kolokvija *Modeli revitalizacije i unaprjeđenja kulturnoga naslijeđa – multidisciplinarni dijalog* od iznimnog je značenja za unaprjeđenje i revitalizaciju kulturnog naslijeđa. Zaključci su namijenjeni primjeni u stručnim i znanstvenim područjima koja izravno ili posredno utječu na stanje i budućnost kulturnog naslijeđa. Radovi koji pokazuju spremnost na multidisciplinarni dijalog dovoljno su poticajni za nastavak započetog dijaloga s ciljem uspostave učinkovitijih modela za očuvanje, prenamjenu i afirmaciju naslijeđa.

POVEZNICE NA ZBORNICE RADOVA

LINKS TO PROCEEDINGS

www.arhitekt.hr/znanost/heru

www.facebook.com/heru2032

http://www.arhitekt.unizg.hr/znanost/HERU/dise-minacija/Diseminacija%20projekta%20i%20rezultata/HERU_zbornik_2017.pdf

